

Facit

sid 4

1. Biologi är läran om det levande.
2. En organism är något som har ett eget liv.
3. De är levande och kan ta upp näring och växa, och de kan andas och föröka sig.
4. tulpan, katt, rödhake, sjöstjärna, fjäril, jordgubbe
5. celler
6. djurriket, växtriket och mineralriket
7. ett för släktet de tillhör och ett namn som beskriver själva arten.
8. fel, rätt, rätt, fel, fel, rätt.

sid 9

1. blomma, stjälk, blad och rot
2. Den ger växten stöd och i stjälken rinner vatten och näring.
3. Den suger upp vatten och näring från jorden, samt håller växten på plats.
4. kronblad, ståndare, foderblad och pistill
5. insekter och vind
6. för att de ska locka insekter
7. vind, vatten och små hakar på fröna som gör att de fastnar på djur. Även frukter som lockar djur att äta av dem.
8. Läraren rättar.

sid 11

1. koldioxid, vatten och solenergi
2. ett grönt färgämne som hjälper växterna att fånga solljuset.
3. socker och syre
4. När djur och människor äter av växternas socker reagerar sockret med syre. Detta omvandlas till energi, koldioxid och vatten.
5. koldioxid och vatten

sid 15

1. stam
2. löv
3. Träd är betydligt större än buskar. Oftast minst tio meter.
4. Läraren rättar.
5. Träden drar tillbaka det viktiga klorofyllet som finns i bladen och då syns höstfärgerna.
6. De tappar bara lite i taget.
7. Barrträden har ofta sina frö i kottar.
8. mossor och ormbunksväxter
9. De släpper ut sporer som sprids med vinden. Sporererna gror och växer upp till nya plantor.
10. De suger upp vatten med bladen och stammen.

sid 20

1. Växter kan tillverka sin egen mat, men det kan inte djur.
2. insekter, spindeldjur, kräftdjur, tusenfotingar, nässeldjur, tagghudingar, blötdjur och maskar
3. däggdjur, fåglar, groddjur, kräldjur och fiskar
4. däggdjur
5. föder levande ungar, ungarna diar, andas med lungor, jämn kroppstemperatur, hår på kroppen
6. blåval.
7. elefant
8. gepard
9. giraff
10. dvärgräbbmus
11. älg
12. fladdermus
13. Läraren rättar.
14. Läraren rättar.

sid 24

1. De ger värme.
2. När fåglarna tappar fjädrar och nya växer ut.
3. oftast fisk
4. Först för att locka till sig en hona. Sedan för att försvara henne och sitt revir.
5. att para sig och föda upp sina ungar
6. De gräver ner sig i gytjtjan på botten av en damm eller sjö.
7. ormar, ödlor, krokodiler och sköldpaddor.
8. huggorm

sid 29

1. De sätter fart genom att vifta med stjärtfenan.
2. De andas med gälar och tar på så sätt syre från vattnet.
3. Det är när fiskarna parar sig.
4. rom
5. När fara hotar är det svårare för rovfiskar att komma åt en enstaka fisk.
6. insekter, spindeldjur, kräftdjur och mångfotingar.
7. insekter
8. fjärlilar, skalbaggar, sländor, gräshoppor, flugor, myggor och steklar.
9. att lukta och känna med.
10. stora ögon som i sin tur består av tusentals små ögon.
11. Läraren rättar.

sid 33

1. åtta
2. till att döda eller förlama sina bytesdjur.
3. för att fånga sitt byte i
4. Spindeln känner att det darrar till i nätet.
5. De sprider sjukdomar.
6. De är nedbrytare och äter döda växtdelar.
7. De har delar som bränns som nässlor.
8. De har taggar på kroppen.
9. **Spindeldjur** - korsspindel, fästing. **Maskar** - dagmask. **Blötdjur** - blåmussla, snigel. **Nässeldjur** - manet. **Tagghudingar** - sjöborre, sjöstjärna

sid 37

1. mycel
2. En skivling har sporena i skivor under hatten. En rörsvamp har sporer i små rör under hatten.
3. De tillverkar en stor del av jordens syre.
4. gödning, sushi-omslag, tillsatser till glass och godis..
5. en alg och en svamp
6. när man samarbetar och att båda har nytta av det
7. förkylning, influensa och barnsjukdomar som mässlingen, röda hund påssjuka

sid 40

1. om hur växter, djur och allt annat i naturen lever tillsammans.
2. hur djur och växter lever tillsammans i ett avgränsat område
3. en viss naturtyp i ett ekosystem där vissa djur och växter trivs i
4. alla växter och djur som finns på jorden och att det är viktigt att man bevarar dem
5. en växt som finns längst ner i näringskedjan och som tillverkar näring
6. det djur som är överst i näringskedjan
7. de som äter upp döda växter och djur
8. Läraren rättar.

sid 44

1. maneter, fiskar, trollsländor, amfibier, dinosaurier, däggdjur.
2. fiskarna
3. skräcködlor
4. kräldjuren
5. De födde levande ungar och ungarna fick dricka mjölk från mammans kropp.
6. Läraren rättar.
7. att arter utvecklas och uppstår, samt att arvsanlagen förs vidare till kommande generationer
8. en förstenad rest av en växt eller djur

sid 48

1. att vi lever så att människor i framtiden får tillgång till en ren och ofördärvad natur
2. Det är tjänster som naturen ger oss. De visar hur vi använder oss av jordens alla ekosystem.
3. Läraren rättar.
4. När det varma solljuset når fram till jordytan, hindrar olika gaser i atmosfären, att all värme försvinner ut i rymden igen. Bara en lagom mängd värme försvinner ut igen.
5. Alla utsläpp har gjort så att koldioxiden i luften har ökat. För mycket koldioxid ökar växthuseffekten.
6. sol, vind och vatten
7. kärnkraft, olja, gas och kol
8. Då minskar man problemet med att jordens klimat förändras så snabbt.
9. Om mark och vatten blir för sura, får växter och djur svårt att leva där.
10. Att vi använder olja till uppvärmning och att vi använder bensin och diesel till fordon.
11. när böndernas gödning följer med regnvatten ut i våra vattendrag, som sedan gör att dessa vattendrag växer igen

sid 52

1. hjärna, hjärta, lungor, magsäck och tarmar
2. nervsystemet, rörelseorganen, andningsorganen och matspjälkningsorganen
3. Varje cell har en tunn vägg som kallas cellmembran. Inuti finns cellplasma och cellkärnan.
4. bencell - kroppens byggceller, hudcell - fungerar som ett skydd, nervcell - skickar information fram och tillbaka genom kroppen, blodcell - kroppens transportcell, muskelcell - gör så att kroppen kan röra sig, fettcell - kroppens värmeceller.

sid 53

1. Om man blir för varm, är svettandet kroppens sätt att reglera värmen. När man svettas kyles man av kroppen.
2. läderhuden
3. bröstkorgen med revbenen
4. lårben
5. skallben och revben
6. stora sätesmuskeln
7. muskler som arbetar automatiskt utan att man behöver tänka på det
8. 1 - skallben, 2 - nyckelben, 3 - skulderblad, 4. - bröstben, 5 - överarmsben, 6 - ryggkotor, 7 - armbågsben, 8 - strålben, 9 - handens ben, 10 - lårben, 11 - korsben, 12 - skenben, 13 - fotens ben, 14 - vristben, 15 - vadben, 16 - knäskål, 17 - sittben, 18 - höftben, 19 - revben

sid 56

1. kapillärer
2. Genom dem pumpas blod ut i kroppen från hjärtat.
3. röda blodkroppar, vita blodkroppar, blodplättar och plasma
4. De transporterar syre, näring, koldioxid och avfall från kroppens celler.
5. De angriper bakterier, virus och andra främmande ämnen.
6. De ser till att blodet lever sig.
7. Det är när blodet pumpar syresatt blod till kroppens alla celler.
8. näshålan, munhålan, svalget, struphuvudet, luftstrupen och luftrören.
9. Där lämnas syre till blodet och blodet lämnar koldioxid till att andas ut.

sid 59

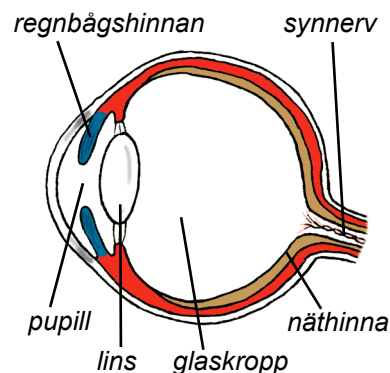
1. Läraren rättar.
2. Den sönderdelas.
3. I saliven finns ämnen som hjälper till att sönderdela maten.
4. i pulpan
5. De är byggmaterial åt kroppens celler och organ.
6. levern och njurarna
- 7   1 - munhålan, 2 - matstrupen,
       3 - magsäck, 4. - tunntarm, 5 - ändtarm,
       6 - tjocktarm, 7 - levern

sid 64

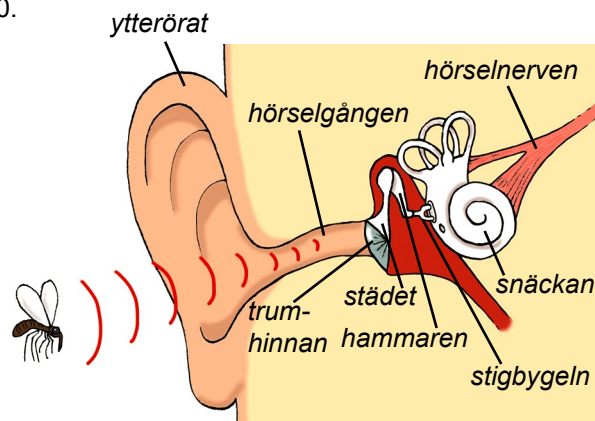
1. Det är i hjärnstammen.
2. Det är den högra hjärnhalvan.
3. linsen
4. i snäckan
5. sött, salt, surt, beskt och umami.
6. bäggångarna
7. receptorer
8. i näshålan

sid 64 forts

9.

10.

sid 68

1. De ska bilda mannens könsceller.
2. en gång i månaden
3. Den är ett muskelrikt rum inuti kvinnan där bebisen utvecklas innan den föds.
4. Äggstockarna släpper ut ägg en gång i månaden, vilket innebär att flickorna får menstruation om äggen är obefruktade. Dessutom får flickorna större bröst och hår runt könsorgan och under armarna.
5. Testiklarna börjar att tillverka spermier. Pojkarna kommer i målrottet och får skäggväxt och hår runt könsorgan och under armarna.
6. att en spermie sammansmälter med en kvinnas äggcell
7. i äggledaren
8. Spermier förs upp i slidan med hjälp av en spruta.
9. efter åtta veckor
10. Genom navelsträngen får fostret näring och syre från mamman och fostret blir även av med koldioxid och andra avfallsämnen genom navelsträngen.
11. ungefär nio månader
12. Det kan vara rätt kost, sömn och vila, regelbunden motion, renlighet och att umgås med familj och vänner.